

*** perteikti įvairaus pobūdžio pranešimus atsižvelgiant į adresatą, komunikavimo intencijas, situaciją,	X	X	X	X	X		X	X	X		X	X							X	X	
*** laikytis kalbos normų ir kalbos etiketo reikalavimų,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X
*** taisyklingai vartoti (tarti, rašyti) dalyko sąvokas, terminus,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X	
*** naudotis dokumentų ir kitais šablonais,			X	X	X		X	X	X	X		X								X	X
*** gebėti naudotis šiuolaikinėmis komunikavimo priemonėmis (kompiuteris, telefonas),	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
*** apmąstyti priimamus ir siunčiamus pranešimus.	X	X	X	X	X		X	X		X				X	X		X		X	X	X
Žinoti ir suprasti :																					
*** kaip vyksta komunikavimo procesas,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					X		X	X		X	X
*** kaip komunikacijos sėkmė priklauso nuo atsižvelgimo į adresatą, tikslus, situaciją ir priemones,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X										X	X
*** kokie būdai ir priemonės tinka konkrečioje komunikacijos situacijoje,	X	X	X	X	X	X	X	X	X					X						X	X
*** kaip tikslingai rasti, įvertinti ir apdoroti informaciją naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X			X	X
*** kodėl svarbus kalbos taisyklingumas ir tikslumas,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X				X			X	X
*** kokią žalą daro tam tikra kalbinė veikla (vulgarizmai, tyčinis sąvokų iškreipimas, melaginga kalba),	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X							X	X
*** kokie yra jų pačių gebėjimo komunikuoti pranašumai ir spragos.	X	X	X	X	X	X	X							X	X					X	X

3. Darnaus vystymosi integruojamoji programa

Mokiniai turi gebėti:																						
Pažinti darnaus vystymosi dėsningumus ir raišką (mokytis) :																						
*** kritiškai mąstyti, formuluoti analizuotinus klausimus,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X		X		X		X	X
*** ugdytis sisteminių požiūrį, suvokti reiškinį ir problemų sąsajas,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X			X		X	X
*** formuluoti problemas ir inicijuoti pokyčius,	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X	X	X	X					X	X
*** spręsti problemas ir įveikti kliūtis,	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X	X	X	X	X		X	X	X	X
*** kūrybingai mąstyti, orientuojantis į ateities perspektyvą,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X	X			X	X
*** ugdytis visuminį požiūrį ir suvokti tarpdalykinius ryšius.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	
Formuluoti ir spręsti darnaus vystymosi problemas:																						
*** taikyti žinias įvairiuose gyvenimo kontekstuose,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
*** valdyti kritines ir rizikingas situacijas,	X	X	X	X	X	X	X					X	X	X		X		X	X	X	X	
*** priimti sprendimus neapibrėžtose situacijose,	X	X	X	X	X	X	X	X				X	X	X							X	X
*** veikti esant apribojimams,			X	X	X	X	X					X	X	X	X						X	X
*** veikti atsakingai,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X
*** veikti oriai, gerbti save.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X				X	X
Suprasti asmens tobulėjimo reikšmę siekiant geresnės gyvenimo kokybės (mokytis būti)																						
*** pasitikėti savo jėgomis,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
*** adekvačiai komunikuoti su kitais, išreikšti savo mintis, požiūrius ir kt.,	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X	X	X			X	X
*** atpažinti ir svarstyti nuostatas,	X	X	X	X	X	X	X			X		X	X	X							X	X
*** valdyti stresą ir įtampą.	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X	X	X			X	X
Suprasti visuomenėje vykstančius procesus ir konstruktyviai juose dalyvauti ;																						
*** veikti atsakingai, suvokiant savo veiklos pasekmes vietos ir globaliu mastu,	X	X	X	X	X	X	X	X					X				X			X	X	
*** nustatyti suinteresuotąsias grupes, suvokti jų interesus,	X	X	X	X	X	X	X	X	X								X				X	X
*** demokratiškai dalyvauti priimančioms sprendimams,	X	X	X	X	X	X	X	X	X												X	X
*** pasiekti sutarimą konfliktinėse situacijose,	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X			X	X		X			X	X
*** bendradarbiauti ir dirbti komandoje,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
*** veikiant kartu racionaliai pasiskirstyti įsipareigojimus,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X		X			X	X	
*** gerbti dirbančiuosius drauge.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X			X	X	
Suprasti ir atskleisti įvairialypius sąryšius																						
*** visuomenės, kultūros, ekonomikos ir aplinkos reiškinį ir procesų,	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X				X				X	X	
*** praeities, dabarties ir ateities,	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X				X					X	X
*** mokymosi mokykloje ir gyvenimo,	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X			X					X	X
*** veiklos, asmens gyvenimo ir jos pasekmių kitiems žmonėms ir aplinkai.	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X								X	X

4. Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa

Mokiniai turi gebėti :

*** rūpintis savo sveikata, dvasios ir kūno grožiu,	X	X		X	X		X			X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
*** prisitaikyti sparčiai besikeičiančioje aplinkoje,	X	X		X	X	X	X			X	X	X	X						X	X
*** elgtis pozityviai įveikiant gyvenimo sunkumus,	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X		X		X	X
*** priimti racionalius sprendimus renkantis sveiką gyvenimo būdą,	X	X		X		X				X	X		X	X				X	X	
*** kritiškai mąstyti atsispiriant neigiamam socialiniam spaudimui,	X	X			X	X	X	X		X	X		X	X				X	X	X
*** prisiimti atsakomybę už savo ir kitų sveikatą,	X	X	X	X						X	X	X	X		X	X	X	X	X	X
*** valdyti konfliktus ir stresus, kurti ir palaikyti teig.tarpusavio santykius šeimoje, bendr. ir visuom.	X	X	X	X	X	X	X			X					X	X	X	X	X	X
*** Sveikai gyventi.	X	X		X		X				X	X	X		X	X		X	X	X	X

Mokiniai turi nusimanyti apie:

*** save ir aplinkinius, savo augimą, žmogaus vystymąsi, kūno sandarą,	X	X	X							X			X		X			X	X	
*** turinčius įtakos žmogaus santykiams veiksnius, kuriais fizinė ir soc.aplinka veikia sveikatą,	X	X	X		X	X	X			X		X						X	X	
*** fizinės, psichinės ir socialinės sveikatos aspektus ir jų sąveiką kasdieniniame gyvenime,	X	X	X		X	X				X		X						X	X	
*** sveikatą palaikančius ir stiprinančius veiksnius,		X								X		X		X				X	X	
*** sveiką mitybą, darbą ir poilsį, fizinį aktyvumą ir saugumą,	X	X	X	X		X			X	X		X	X		X	X		X	X	
*** alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo pasekmes ir prevenciją,	X	X		X		X				X		X	X					X	X	
*** lytinį brendimą ir pasirengimą šeimai,	X	X								X		X						X	X	
*** įvairius su sveikatos saugojimu susijusius požiūrius ir nuostatas.	X	X				X	X			X								X	X	

5. Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa

Mokiniai turi gebėti :

*** atpažinti gimtajai, tautos, bendruomenės kultūrai būdingas vertybes ir elgesio bruožus,	X	X	X	X	X	X	X						X	X	X			X	X	
*** bendraujant su įvairių įsitikinimų atstovais atsižvelgti į požiūrių, kalbos,elgesio skirtumus,	X	X	X	X	X	X	X						X	X				X	X	
*** naudotis visuomenės, kurioje gyvena kult. produktais, žiniaskl., menu, laisval. praleidimo formomis,	X	X	X	X	X	X	X		X				X	X	X			X	X	
*** paaiškinti elgesį kult. įtaka, prisitaikyti prie kult.skirtumų, konstruktyviai spręsti iškilusius konfliktus,	X	X	X		X	X	X							X	X			X	X	
*** dalyvauti kultūrų ir gamtos paveldo saugojimo ir panaudojimo veikloje,	X	X	X	X	X	X	X							X	X			X	X	
*** įv.priemonėmis-menų, mokslo, technol.-kūrybingai ir vertingai dalyvauti kult. estetinėje veikloje.			X				X			X				X	X	X		X	X	

Mokiniai turėtų įgyti šių žinių :

Pagrindinės žinios susijusios su kultūrinio tapatumo kūrimusi ir išraiška :

*** pagrindinės tradicijos, kultūrinį tapatumą išreiškiantys simboliai, tradicijos, šventės,	X	X	X	X	X	X	X						X	X	X	X		X	X	
*** pagr. kūriniai, simboliai, ženklai, kurių vartojimas leidžia grupei priskirti save tam tikrai kultūrai,	X	X	X	X	X	X	X		X				X	X	X			X	X	
*** svarbiausi būdai, kuriais lietuviai, gyvendami už Lietuvos ribų, gali parodyti savo kultūrinį tapatumą.			X		X	X	X						X	X	X			X	X	

Žinios, susijusios su kultūrų ir gamtos paveldu, jų globa, išsaugojimu, panaudojimu :

*** didžiausi pavojai kultūrų ir gamtos paveldo įvairovei ir kaip jie reiškiasi konkrečiose srityse			X		X	X	X			X			X		X			X	X	
*** Lietuvos gamtos ir kultūros paveldo objektai, įrašyti į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą,			X	X	X	X	X		X	X				X	X			X	X	
*** būdai,kuriais mat.ir nemat.paveldas.išsaugomas ateities kartoms (vert.sąrašų,filmų,el.saugyklų kūrimas),			X		X	X	X							X				X	X	
*** pavyzdžiai, rodantys, kaip tradicinės kultūros paveldas panaudojamas šių dienų šventėms, paslaugoms.	X	X	X		X	X	X		X					X	X	X		X	X	

Žinios, susijusios su religijų, rasijų, tautų, visuomenės grupių kultūrinių skirtumų pažinimu:

*** įvairių religijų kult.raiškos formos, rodančios, kad tos pačios vertybės (pagarba) reiškiamos skirtingai;	X	X	X		X	X	X		X				X	X				X	X	
*** raiškos formos, būdingos paauglių, jaunimo subkultūroms,	X	X	X	X	X	X	X						X	X				X	X	
*** netolerancijos kt.kultūrai (pajuoka, diskriminacija) ir jų šaltiniai (pramogų verslas, reklama),	X	X	X		X	X	X		X									X	X	
*** pvz., iliustr.psihologinę ir socialinę atskirtį, nepažįstant, nepriimant kultūrinių skirtumų (žeminimas)	X	X	X		X	X	X	X										X	X	
*** konfliktų, kylančių dėl kultūrinių skirtumų, konstruktyvaus sprendimo būdai,			X		X	X	X							X				X	X	

Esminės žinios apie žymiausias kūrėjas, jų kūrinius, dalyvavimo kultūrinėje raiškoje galimybes, estetinį vertinimą:

*** labiausiai Europoje, pasaulyje pripažinti lietuvių žmonės, jų laimėjimai,			X	X	X	X	X	X	X	X						X		X	X	
*** kultūrinių mainų, kult. bendradarbiavimo svarba plėtojant pažangias kultūrinės idėjas ir technologijas			X		X	X	X									X		X	X	
*** žinios apie su kultūra susijusias verslo galimybes,			X		X	X	X		X					X				X	X	
*** būdai ir formos, kuriomis galima dalyvauti kult.raiškoje įv.amžiaus, išsilav., polinknių asmenims,			X		X	X	X								X			X	X	
*** estetinio vertinimo kriterijai (darna, natūralumas, įvairovė, prasmingumas ir kt.)		X	X		X	X	X		X					X	X			X	X	

6. Prevencinės programos

Mokiniai turi gebėti :

*** siekti tikslo, planuoti savo veiksmus, numatyti jų pasekmes,	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X	X	X
--	---	---	---	--	---	---	---	---	---	---	---	--	---	---	---	---	--	---	---	---

*** bendraujant su kitais atpažinti būdingas žalingų įpročių apraiškas,	X	X									X		X	X	X	X		X	X	X
*** kritiškai mąstyti ir spręsti problemas,	X	X	X		X		X		X		X		X		X		X		X	X
*** valdyti stresą, konfliktines situacijas,	X	X	X	X			X	X	X		X		X	X	X	X		X	X	X
*** pagrįstai rinktis ir taikyti įvairias problemų sprendimo strategijas,	X	X	X		X	X	X	X	X		X		X						X	X
*** patiems mąstyti apie savo laimėjimus ir pažangą ir ją vertinti.	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	X		X	X	X
Mokiniai turi suprasti:																				
*** save, savo augimą, lytinį brendimą ir pasirengimą šeimai, šeimos narių, bendruomenės, visuomenės santykius,	X	X	X			X				X	X	X		X					X	X
*** veiksmus, turinčius neigiamos įtakos žmogaus sveikatai ir žalojančius ją,	X	X	X			X	X				X		X	X					X	X
*** veiksmus, palaikančius ir stiprinančius fizinę, psichinę ir socialinę sveikatą,	X	X	X								X		X	X		X		X	X	X
*** sveikos mitybos, darbo ir poilsio režimo, fizinio aktyvumo reikšmę ir įtaką sveikatai, sėkmingam mokymuisi ir darbui,	X	X	X	X		X	X				X		X	X		X	X	X	X	X
*** žalingų įpročių prevencija-pasekmės sveikatai, gyvenimo ir mokymosi kokybei,	X	X				X	X			X	X	X		X	X				X	X
*** įvairius su žalingų įpročių ir priklausomybės ligų prevencija susijusius požiūrius ir nuostatas.	X	X				X					X		X	X					X	

+ - kompetencijos, integruojamos į dalyko ugdymą.